

उदयपुरगढी गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: २, सङ्ख्या: २ पत्रित मिति: २०७५/०१/१३

भाग-२

उदयपुरगढी गाउँपालिकाको

विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन

कार्यविधि, २०७५

प्रस्तावना

उदयपुरगढी गाउँपालिकाको समग्र आर्थिक सामाजिक, मानविय तथा भौतिक संरचनाहरूको क्षतिलाई न्युनिकरण गर्न नेपालको संविधानको अनुसूची ८ ले दिएको एकल अधिकार तथा स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ३ दफा ११ उपदफा २ (न, ६) बमोजिम विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५ तयार गरि लागु गरिएको छ ।

परिच्छेद -१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

(क) यस कार्यविधिको नाम “विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५” रहेको छ ।

(ख) यो कार्यविधि गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएको मिति देखि लागु हुनेछ ।

विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७५

८१

२. परिभाषा

विषय प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:

क) “कार्यविधि” भन्नाले विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५ भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

ख) “कोष” भन्नाले विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कोष भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

ग) “व्यवस्थापन समिति” भन्नाले विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन समिति बुझ्नुपर्छ ।

घ) “कार्यपालिका” भन्नाले उदयपुरगढी गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिका बुझ्नुपर्छ ।

ङ) “विपद्” भन्नाले प्रकृतिक तथा मानवीय विपदलाई बुझ्नुपर्छ ।

३. कोष स्थापना

(१) विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कोष नाम गरेको एक कोषको स्थापना हुनेछ ।

४. कोषको कार्यालय

(१) कोषको संचाललय गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा रहने छ ।

परिच्छेद- २

कोषको अवधारणा लक्ष्य उद्देश्य र नीति

५. कोषको अवधारणा

(१) यस गाउँपालिकामा हुने सबै प्रकारका प्रकृतीक तथा मानव सृजित विपद् तथा प्रकोप बाट प्रभावित व्यक्ति परिवार संघसंस्थाको संख्यामा कमी ल्याउन तथा आम जनमानसमा प्रकृतिक विपद् बारे सचेतता अभिवृद्धि गर्दै विपद् बाट हताहत हुनेको संख्या न्युनीकरण गर्न, पिडीत परिवारको पहिचान गरि राहत सहयोग पुऱ्याउनु नै कोषको अवधारणा हुनेछ ।

६. लक्ष्य

(१) प्राकृतीक तथा मानव सृजित विपदको प्रकोपमा परेका परिवार संघसंस्थाहरूलाई राहत तथा पुनःस्थापनामा सहयोग पुऱ्याउने, विपद्

८२ विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७५

जोखिम व्यवस्थापन कृयाकलापको पहिचान तथा प्राथमिकिकरण गर्दै विपद व्यवस्थापनको क्षमतामा अभिवृद्धि गरि मानवीय तथा भौतिक क्षतिमा कमी ल्याउनु यस कोषको लक्ष्य रहेको छ ।

७. उद्देश्य

कोषका उद्देश्यहरू देहायबमोजिम हुनेछः

- (१) विपद पिडीतको उद्धार तथा पुनःस्थापनाका लागि जिल्ला, प्रदेश तथा संघ स्थित सबै कार्यालय संघसंस्थाबिच समन्वय गर्नुका साथै जनसहभागिता जुटाउन पहल गर्ने ।
- (२) विपदका दृष्टिकोणले गाउँपालिकाका जोखिमपूर्ण क्षेत्रहरूको पहिचान गरि विपद रोकथाम तथा विपद जोखिम व्यवस्थापनका लागि भौतिक तथा चेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने ।
- (३) विपदबाट हुन सक्ने जोखिमलाई न्युन गर्न नीतिगत तथा संस्थागत सुधार गर्ने ।
- (४) विपद पिडीतको आधारभुत आवश्यकताको परिपूर्तिका लागि क्षतिको मुल्याङ्कनका आधारमा तत्काल राहत उपलब्ध गराइ सहयोग गर्ने ।
- (५) भवन तथा पूर्वाधार निर्माण कार्य प्रारम्भ गर्दा बातावरण मैत्री तथा भवन निर्माण आचार संहिता बमोजिम गर्ने, गराउने ।
- (६) स्थानीय विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका २०६८ द्वारा निर्देशित विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमामा जोड दिने ।
- (७) विपद बाट हुन सक्ने मानवीय तथा भौतिक क्षतिको न्यूनिकरणका लागि गाउँपालिकाको क्षमता विकास गर्ने ।
- (८) विपद व्यवस्थापनको क्षेत्रमा काम गर्ने सबै निकायहरूका बीच समन्वय गर्ने ।
- (९) विपद बाट पिडीत व्यक्तिलाई तत्काल उद्धार तथा राहत सहयोगका लागि कोषको व्यवस्था गर्ने ।
- (१०) विपद व्यवस्थापन, बातावरण संरक्षण, भवन निर्माण व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रचलित कानून बमोजिम गर्ने गराउने ।

८. नीति:

- (१) विपद पिडीतको तत्काल उद्धार गर्ने ।

- (२) विपद पिडीतलाई उद्धार पछि राहत सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- (३) विपद पिडीतहरूलाई पहिचान गरि तत्काल पुनःस्थापनका लागि सहयोग पुऱ्याउने ।
- (४) विपद पिडीतहरूलाई सहयोग उपलब्ध गराउनका लागि सम्बन्धित सबै निकायहरूका बीच समन्वय गर्ने ।
- (५) स्थानीय तहमा भवन निर्माण आचारसंहिता बमोजिम भौतिक संरचना निर्माण गर्ने गराउने तथा स्थानीय तहमा विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने ।

परिच्छेद-३

कोषको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

कोषको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

९. कोषको लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू प्राप्तिका लागि देहायबमोजिमको व्यवस्थापन समिति गठन हुनेछः
- (१) कोषको लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू प्राप्तिका लागि देहायबमोजिमको व्यवस्थापन समिति गठन हुनेछः
- क) गाउँपालिका अध्यक्ष : अध्यक्ष
- ख) उपाध्यक्ष : सदस्य
- ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा नीजले तोकेको प्रतिनीधि : सदस्य
- घ) नेपाल प्रहरी, नेपाली सेना तथा सशस्त्र प्रहरीका स्थानीय प्रमुख : सदस्य
- ङ) सम्बन्धित गाउँपालिकामा रहेको स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख : सदस्य
- च) बातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समितिका संयोजक : सदस्य
- छ) योजना अनुगमन तथा प्रशासन शाखा प्रमुख : सदस्यसचिव
- (२) व्यवस्थापन समितिको बैठक सामान्यतया वर्षमा ३ पटक बस्ने छ ।
- (३) बैठकको आह्वान समितिको अध्यक्षले गर्नेछ भने सदस्य सचिवले बैठक बोलाउनेछ ।
- (४) आवश्यकता अनुसार व्यवस्थापन समितिको बैठक जुनसुकै समयमा पनि बोलाउन सकिनेछ ।
- (५) व्यवस्थापन समितिको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको कम्तीमा पचास प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको गणपुरक संख्या पुरा भएको मानिनेछ ।
- (६) बैठकको निर्णय अध्यक्षद्वारा प्रमाणित गर्नुपर्नेछ ।

१०. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

- (१) विपद व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछन् ।
- क) विपद व्यवस्थापनका लागि आर्थिक श्रोत जुटाउने,
- ख) कोषको वार्षिक योजना तर्जुमा गरि गाउँसभामा पेश गर्ने,
- ग) विपद सम्बन्धी चेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने,
- घ) विपद बाट पिडीत व्यक्ति परिवार र संघसंस्थालाई तत्कार राहत उपलब्ध गराउने,
- ङ) विपद बाट पिडीतका लागि पुनःस्थापनाको व्यवस्था गर्ने,
- च) वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्दा वातावरण मैत्रि बनाउन समन्वयकारी भूमिका निर्वाहा गर्ने,
- छ) विकास प्रकृत्यामा विपद जोखिम न्यूनीकरणलाई मूल प्रवाहिकरण गर्ने,
- ज) कोषका कार्यहरूको अनुगमन, सुपरिवेक्षण तथा प्रगति समिक्षा गर्ने,
- झ) स्थानीय तहका विपद जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी योजनाहरूको तर्जुमा र कार्यान्वयन गराउँदै विपद जोखिम व्यवस्थापन लाई संस्थागत गरि विपद उत्थानसिल समाजको निर्माण गर्ने ।

११. अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार

- (१) अध्यक्षका काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ,
- क) बैठकको अध्यक्षता गर्ने
- ख) बैठक बोलाउन सचिवलाई निर्देशन दिने,
- ग) बैठकमा प्रतिवेदन पेश गर्ने, प्रस्ताव पेश गर्ने गराउने
- घ) समितिका सदस्यहरूलाई कामको बाँडफाँड गर्ने तथा कामको आवश्यक समन्वय गर्ने,
- ङ) कोषको वित्तिय श्रोत जुटाउने र परिचालन गर्ने गराउने,
- च) कोषका निर्णयहरू सार्वजनिक गरि पारदर्शिता कायम गराउने
- छ) कोषको बैठक सहभागितात्मक रूपमा गराउने
- ज) कोषका तर्फबाट अन्य निकायमा प्रतिनिधित्व गर्ने गराउने
- झ) कोषका तर्फबाट अन्य निकाय, संघ/संस्था संग सम्भौता गर्नुपर्ने भए गर्ने गराउने

- ञ) कोषको योजना तर्जुमा तथा सो को स्वीकृती गर्न गराउन आवश्यक कारवाही गर्ने गराउने
- ट) कोषका कामको अनुगमन मुल्याङ्कन गर्ने गराउने
- १२. सदस्य सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार**
- (१) कोषको सदस्य सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ:
- क) अध्यक्षको आदेशानुसार बैठक बोलाउने, अध्यक्ष संग सल्लाहामा छलफलका विषयवस्तुहरू तयार गरि निर्णयार्थ बैठकमा पेश गर्ने
- ख) बैठकको निर्णय लेख्ने, कोषका सबै कागजातहरू जिम्मा लिने,
- ग) कोषसंग सम्बन्धित सूचनाहरू, तथ्याड तथा अभिलेख अध्यावधिक गर्ने,
- घ) अध्यक्षले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।
- ङ) कोषका प्रशासनिक तथा अन्य दैनिक कार्यहरू गर्ने,
- च) कोषका कार्यक्रम तर्जुमा स्वीकृती र कार्यान्वयन गर्न आवश्यक कारवाही गर्ने,
- छ) कार्यक्रमहरूको अनुगमन गर्ने गराउने,
- ज) कोषको चलचल सम्पत्तिको संरक्षण गर्ने गराउने ।
- १३. सदस्यको काम कर्तव्य र अधिकार**
- (१) कोषको सदस्यको काम कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ:
- क) बैठकमा उपस्थित भई छलफलमा सक्रियतापूर्वक भाग लिने,
- ख) अध्यक्षको काममा सहयोग पु-याउने,
- ग) तोकिएको जिम्मेवारीलाई पुरा गर्ने,
- घ) बैठकमा निर्णयमा पुग्न मतदान गर्ने पर्ने भए मतदान गर्ने,
- ङ) अध्यक्षले तोकेका अन्य दायित्व निर्वाह गर्ने,
- च) कोषका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्न सहयोग पु-याउने ।

परिच्छेद-४

आर्थिक तथा प्रशासनिक व्यवस्था

कोषको वित्तिय व्यवस्थापन

- (१) कोषमा देहायका रकमहरू रहने छन्:
- क) गाउँसभा बाट विपद व्यवस्थापन कोषका लागि वार्षिक रूपमा विनियोजन हुने रकम,

- ख) अन्य स्थानीय तह बाट प्राप्त हुने रकम ,
ग) दातृ निकाय परियोजना गैर सरकारी संस्था बाट प्राप्त हुने रकम
घ) कोष लाई सेवा शुल्क बाट प्राप्त हुने रकम
ङ) कोषलाई अन्य विभिन्न स्रोत हरू बाट प्राप्त हुने रकम ।
च) सिधिय सरकार, प्रदेश सरकार बाट प्राप्त अनुदान सहयोग हुने रकम ।
(२) कोषको रकम नेपाल राष्ट्र बैक द्वारा क बगको इजाजत प्राप्त कुनैपनि वैड्मा छुट्टै खाता खोली जम्मा गरिने छ । कोषको संचालन गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत र लेखा प्रमुख वा निजले तोकें लेखा सम्बन्ध कर्मचारीको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।
(३) कोषको लेखापरीक्षण प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१५. कोषको आर्थिक व्यवस्था

कोषको आर्थिक व्यवस्था यस कार्यविधिमा तोकिएबमोजिम र अन्य कुराको हकमा स्थानीय तहको आर्थिक प्रशासन सम्बन्धि प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१६. बजित गरिएको वारे

कोषमा जुन प्रयोजनका लागि रकम प्राप्त भएको हो सो प्रयोजन बाहेक अन्य कार्यमा रकम खर्च गर्न बजित गरिएको छ ।

१७. प्रशासनिक व्यवस्था

कोषको प्रशासनिक तथा आर्थिक कारोबार गाउँकार्यपालिकाको कर्मचारीहरू बाट नै संचालन गरिनेछ ।

१८. बैठक भत्ता

कोषको व्यवस्थापन समितिको बैठकमा भागलिने पदाधिकारी सदस्यहरू तथा अन्य आमन्त्रितहरूलाई गाउँकार्यपालिकाको निर्णयानुसार भत्ता उपलब्ध गराइनेछ ।

१९. कार्यक्रम संचालन सम्बन्धी खर्च व्यवस्था

- (१) कोष बाट संचालन हुने कार्यक्रमहरू कोषले आफै वा अन्य सरकारी गैरसरकारी निकायसँग मिलेर संचालन गर्न सक्नेछ ।

- (२) कोषले आप-नो कार्यक्रम गैर सरकारी संघ संस्थाहरूको प्राविधिक सहयोग बाट संचालन गराउन सक्नेछ ।
(३) गाउँपालिका भित्र प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्राहरू अन्य कुनै निकाय द्वारा संचालन गरिन्छ भने उक्त कार्यक्रम संचालनको स्वामित्व गाउँ कार्यपालिकामा रहेको मानिनेछ ।

२०. राहत तथा उद्धार कार्य संचालन सम्बन्धि व्यवस्था

गाउँपालिकाका कुनै पनि वडामा विपद आइपरेको अवस्थामा देहाय बमोजिमको व्यवस्थापन गरिनेछ:

- (क) विपद प्रभावित स्थानको पहिचान भइ तत्काल उद्धार को व्यवस्था गर्ने,
(ख) उद्धार पछि विपद प्रभावित व्यक्ति, परिवार तथा संघ संस्थाहरूको वर्गीकरण गरि वडा कार्यालय मार्फत लगात राख्ने,
ग) वडा समितिको बैठक द्वारा विपद प्रभावित हरूको सर्जिमन मुचुल्का गराई राहत अनुदानका लागि वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समितिमा सिफारिस गर्ने ,
घ) वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समिति बाट विपद व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन समिति समक्ष राहत वितरणका लागि सिफारिस गर्ने,
च) यस खण्डमा जेसुकै लेखिएको भएतापनि यस सम्बन्धमा गाउँकार्यपालिकाको निर्णय अन्तिम मानिनेछ ।

२१. विपद प्रभावित वर्गीकरण

गाउँपालिकामा आइपुर्ने विपदबाट प्रभावितहरूको वर्गीकरण देहायबमोजिम हुनेछ:

- क) प्रभावित: प्राकृतीक वा मानव सृजित विपद जस्तै भुकम्प, पहिरो, आगलागी आदि बाट सामान्य क्षति भएका व्यक्ति परिवार तथा संघ संस्थाहरू ,
ख) आंशिक प्रभावित: प्राकृतीक वा मानव सृजित विपद बाट प्रभावित भएकाहरू जस्तै घरमा सामान्य क्षति भएका तर वस्न लायक, पहिरोले खेतवारी सामान्य क्षति पु-याएका, आगलागी भइ घर तथा मानव जन, चौपाया, पशुपंक्षीमा सामान्य भौतिक क्षति भएका ।

- ग) अति प्रभावितः प्राकृतीक तथा मानव सृजित विपद बाट प्रभावित भई जन धनको क्षति व्यहोरेका परिवारका सदस्यको मृत्यु भएका, बसोवास गर्ने घर एवं अन्य भौतिक पूर्वाधार नष्ट भएका, अडग भडग भई जिविकोपार्जनका लागि अन्य माथि आश्रित हुन पुगेका ।
२२. **राहत वितरण व्यवस्थापन सम्बन्धी**
- क) विपद प्रभावित क्षेत्र रहेको सम्बन्धित वडाको सिफारिसमा विपद प्रभावितहरूलाई बुदा नं. २१ (क) बर्गीकरणमा परेकाहरूलाई एक देखि दश हजार सम्म उपलब्ध गराउने,
- ख) प्रभावित क्षेत्र रहेको सम्बन्धित वडाको सिफारिसमा विपद प्रभावितहरूलाई बुदा नं. २१ (ख) बर्गीकरणमा परेकाहरूलाई प्रति परिवार दश देखि पन्ध्र हजार सम्म उपलब्ध गराउने,
- ग) प्रभावित क्षेत्र रहेको सम्बन्धित वडाको सिफारिसमा विपद प्रभावितहरूलाई बुदा नं. २१ (ग) बर्गीकरणमा परेकाहरूलाई देहायबमोजिम राहत उपलब्ध गराउने,
- अ) परिवारका सदस्यहरू मृत्यु भएमा प्रति परिवार रू. ५०,०००/-
- आ) घरवार विहिन भएका परिवार लाई प्रति परिवार रू. ३०,०००/-
- इ) अंग भङ्ग भएका परिवारलाई प्रति व्यक्ति रू. २५,०००/-
- ई) शारीरिक रूपमा घाइते भई उपचाररत अवस्थामा रहेका प्रति व्यक्ति रू. १५,०००/-
- उ) अति प्रभावितमा सिफारिसमा परेका संघसस्थाहरूको हकमा महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक सम्बन्धी काम गर्ने संस्थाहरूलाई मर्मत संभार तर्फ रू. १०,०००/- तथा अन्य संस्थाहरूलाई रू. ५,०००/-
२३. **वडा स्तरिय विपद प्रभावित पहिचान समिति**
- वडा स्तरिय विपद प्रभावित पहिचान समिति देहायबमोजिम हुनेछ,
- क) वडा अध्यक्ष - संयोजक
- ख) वडा सदस्यहरू - सदस्य
- ग) सम्बन्धित वडामा रहेका सुरक्षा निकायका प्रमुख - सदस्य
- घ) सम्बन्धित वडामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख - सदस्य
- ड) वडा सचिव -सदस्यसचिव

परिच्छेद- ५

विविध

२४. **कोष बाट कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने**
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, गाउँकार्यपालिका र यस अन्तर्गतका समिति वा उपसमिति बाट विपद सम्बन्धि कार्यक्रम संचालन गर्दा यस कोषबाट मात्र संचालन गरिनेछन् ।
२५. **जाँच पास तथा फरफारक**
कोष बाट संचालन गरिने कार्यक्रमको जाँचपास तथा फरफारक प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ ।
२६. **गाउँपालिका विकास योजनामा समावेश गर्ने**
कोष बाट स्वीकृत वार्षिक योजना तथा कार्यक्रमहरू गाउँपालिकाको विकास योजनामा समावेश गर्नुपर्नेछ ।
२७. **कार्यविधिको संशोधन**
यस कार्यविधिलाई संशोधन गर्न आवश्यक देखिएमा व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाले गर्नेछ ।
२८. **बचाउ र खारेजी**
क) यस कार्यविधिमा व्यवस्था भएका कुराहरूको हकमा स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, स्थानीय तहको आर्थिक प्रशासन सम्बन्धि प्रचलित कानुन सँग बाझिन गएमा बाझिएको हकमा स्वतः खारेज भएको मानिनेछ । कुनै कारण बाट कोष संचालन हुन नसकेमा गाउँकार्यपालिकाले कोषलाई खारेज गर्न सक्नेछ ।
ग) कोष खारेज भएमा कोषमा रहेको चलअचल सम्पत्ति तथा दायित्व गाउँकार्यपालिकाको कार्यालयमा स्वतः सन्नेछ ।

आज्ञाले
माधव सुवेदी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत